

Izhaja vsak petek dopoldne. Izdaja konsorcij Malega lista. Naslov: Mali list, Trieste, casella centro 87. — Urad: via Imbriani 9-III.

Odgovorni urednik: dr. L. BERCE.

POSAMEZNA ŠTEV. 30 STOTINK.
NAROČNINA za celo leto 10 L., pol leta 5 L., četrt leta 3 L. - IZVEN ITALIJE celo leto 24 L., pol leta 12 L., četrt leta 6 L.

MALI LIST

TEDNIK ZA NOVICE IN POUK.

«MALI LIST» - Trieste - C. Co.

LICEJSKO KNJIŽICA (Dr. ...)
LJUBLJANA (JUGOSLAVIA)

vadnem tisku ...
VELIKIMI ČERKAMI 50 st. beseda. Pri ...
oglašanju primeren popust.

Mali koledar.

Petek, 9.: decembra; Levkadija. —
Sobota, 10.: Lavretanska M. B. — Nedelja,
11.: 3. adventna; Damaz; Hugolin. —
Ponedeljek, 12.: Maksencij. — Torek,
13.: Lucija; Otilija. — Sreda, 14.: kvatre;
Spiridion (Dušan); Nikazij. — Četrtek,
15.: Kristina; Irenej. — Petek,
16.: kvatre; Albina (Zora). — Sobota,
17.: kvatre; Lazar; Vivina.

MALE NOVICE.

Nov poslanik.

Francoski poslanik v Rimu, Besnard, je odšel v Pariz, kjer bo služboval v uradu zunanjega ministrstva. Na njegovo mesto v Rimu je imenovan Beaumarchais (izg. Bomaršé).

Zaroka.

Časopisi vedo poročati, da se bo v kratkem izvršila formalna zaroka med našim prestolonaslednikom Humbertom in belgijsko kraljičino Marijo Josè. Uradno ta novica ni še potrjena.

Kaj dela Nitti.

Bivši ministrski predsednik Nitti živi na varnem v tujini, kjer zdaj pa zdaj izpusti kakšno zabavljico na fašistovsko vlado. Ko je l. 1924. šel čez mejo in prosil za potni list, je obljubil, da se zunaj ne bo mešal v italijanske notranje reči. Mož je to obljubo očitno z velikim apetitom snedel, ker je nedavno tega imel v Londonu predavanje o naših notranjih razmerah. V zvezi s tem poročajo «Tribuna» in drugi dnevniki, da je načelnik angleške delavske stranke Mac Donald izrekel Nittiju željo in voščilo, da bi mogel kmalu biti njegov gost v Italiji. Kako bošta čez prišla, tega pa nista povedala. Nittiju najbrže ne diši priti fašistom v roke.

Komitski napadi.

V Macedoniji se komitski napadi vznemirljivo ponavljajo. Nedavno so položili peklenški stroj na železniško progo. Čuvaj je še pravočasno zapazil nevarnost in ustavil prihajajoči vlak. Kmalu potem pa so v Strumici vrgli bombo pred neko kavarno, kjer se zbirajo oficirji. Ko so oficirji po razpoku planili ven, so napadaleci streljali. Ubija je bila neka žena, ki je pestovala dete in smrtno ranjen je bil en oficir.

Novi priimki.

Prefektura v Trstu je dovolila sledeče spremembe priimkov: Horkich (Gorkič) v Gorgi, Tschernota (Črnota) v Cernotti, Grillanz (Grilanc) v Grillandi, Bernich (Brnik) v Berni, Koscheluh (Koželuh) v Coselli, Jurca v Giorgiani, Cauz (Tkalec) v Cauto, Luttinger v Luttini, Kastelic v Castelli, Freisinger v Frassini, Gallovich (Galovič) v Galli, Celentich (Čelentič) v Celenti, Kriuz (Krivec) v Criutti, Lazzarich (Lazarič) v Lazzari, Kafalinich v Cattalini, Lechner v Lenardi, Jerič v Jerini, Zacevich (Zajčevič) v Zacevini, Razmilovič v Rasmini, Troha v Trocca, Lippizer v Lippi, Vercich (Vrčič) v Verzi.

Dva dečka utonila.

V bližini Spodnje Trebuše na Goriškem se je zgodila 28. nov. velika nesreča. Lojse Podgornik, hlapec pri Rijavčevih, 13 let star, je šel s sodom po vodo k reki Idriji. Z njim je bil enajstletni Justin Kofol. Podgornik je zajemal vodo iz reke na dolgem drogu ter jo nalival v sod: Ko se je spet enkrat stegnil po vodo, mu je spodrsnilo pa je padel v reko. Mali Kofol je planil za njim, da bi ga rešil, toda zaman. Mrzli valovi deroče reke so oba odnesli naprej in mrtva spet pustili ob kraju, kjer so ju kmalu našli domačini.

Kako živi nekdanja cesarica.

Angleški časnikar je obiskal razne odstavljene vladarje in objavil po listih svoje vlise in doživljanje pri teh obiskih. Bil je tudi pri nekdanji avstrijski cesarici Citi v Lequeitu na Španskem, kjer biva Cita v lepi vili s parkom.

«V trenutku, ko sem vstopil v park», pripoveduje Anglež, «se je nahajala ondi Zita ter klicala: «Ti paglavec grdi, ali boš pustil psa in šel hitro sem?» Ko sem položaj spoznal, sem videl, da njen prvi sin Oto ščeva psa na mačko, ki se je grela na solncu.

Oto je star štirinajst let, toda meni se je zdelo, da jih ima komaj deset. Mogoče se mi je zdel mlajši, ker sem ga videl v baržunasti obleki z ovratnikom iz čipk, kajti takega ima mali najraje. Kadar se mora pokazati madžarskim odposlancem, kateri ga smatrajo za svojega bodočega kralja, takrat si nadene uniformo kakega madžarskega polka.

Ko sem se dečku poklonil, me je nekaj trenutkov meril z očmi, nato pa dejal: «Ali imate ponije radi?» Ko sem pritrđil, me je peljal v hlev in mi pokazal malega konjička, katerega mu je mati pred par dnevi kupila. Nato mi je razkazal vse svoje zaklade in ljubljence: zajčke, čebele, bicikelj nazadnje še motorni čoln, kateri je ležal na malem jezeru na koncu parka. Cesarica mi je povedala, da jo je ta čoln stal 500 funtov. Z njim ima Oto največ veselja. «Vedno ga jemlje narazen ter zopet sestavlja», je pripomnila cesarica ter gladila kodre svojega ljubljence, kar ga je pa tako vznemljilo, da je dejal: «Nehaj že vendar, mama». Rekel je to v čisti angleščini, nakar mi je mati razložila, da zna Oto francosko, angleško in italijansko.

Vila, v kateri prebiva Zita v prognanstvu, je nekak osrednji urad ogrskih mo-

narhistov. Oto je zastražen kot vsak vladajoči monarh v Evropi, deset detektivov je vedno v vili in okoli nje, spremljajo cesarico in sina, kadar gresta izven vile ter pazi, da ne bi kdo prišel v mesto z namenom, škodovati bodočemu nosilcu Štefanove krone.

«Vabim vas na čajanko», je dejala Zita, «čajanki sem se privadila, ko sem bila na Angleškem». V salonu, v katerem so servirali čaj, je bilo polno fotografij z lastnoročnimi podpismi. Zbiralci bi za te slike plačali visoke svote. Na steni je velika podoba Franca Jožefa in poleg te angleškega kralja Edvarda. «To je pred mnogimi leti kralj Edvard podaril mojemu stricu. Toda, mogoče vas bo zajela ta-le slika», je razkazovala Zita. Kazala je pri tem na veliko fotografijo s teraso pred cesarsko palačo na Dunaju. V sredini slike je Franc Jožef, na desni Edvard, na levi Viljem II., za njimi princ Valeški (sedanji angleški kralj) in več drugih vladarjev. Slika nosi nič manj kot sedem lastnoročnih kraljevih podpisov. Mislil sem pri tem, koliko tisoč funtov bi ta slika vrgla v Londonu ali Newyorku.

«Mama, ali smem tale kos?», je vprašal Oto ter kazal na velik kos police, obložen s smetano. «Le vzemi, a boš bolan», je smeje odvrnila mati. Brez dvoma bo Zita pokvarila svojega ljubljence. Vstopil je služabnik ter prinesel posetnico, cesarica je vstala, se oprostila ter odšla. Ostal sem sam z nadvojvodom. «Ako pridete jutri, bova preizkusila moj motorni čoln», je dejal živahni dečko, a takoj nato: «Ali bodeste povedali mami, ako vzamem še ta-le kos?» Ko sem odkimal, ga je hitro pograbil ter hitel mašiti v usta, da bi ga preje pojedel, predno se mama vrne.

Ne odlašaj na jutri.

Položnice za plačilo naročnine smo razposlali. Nekateri so s hvalevredno ločenostjo poslali svoj prispevek. So pa še premnogi, ki se jim nič kaj ne mudi. Prosimo tudi te, naj ne odlašajo predolgo, ker novo leto je pred vratmi.

Proti Judom.

Mažarski nacionalisti imajo hudo piko na Jude, katerih je v Mažariji zelo veliko, posebno pa v Budimpešti. Tudi na vsučilišču je vpisanih razmeroma visoko število judovskih dijakov. Te svoje tovarise gledajo nacionalistični dijaki kakor pes mačko. Če je le košček priloženosti, planejo s palicami po njih; tepajo se včasih do krvi. Nacionalisti zahtevajo, naj se s postavo omeji število judovskih dijakov, kakor je omejeno število drugih narodnosti. Vlada pa mora imeti ozir na svetovno judovsko moč, zato se nacionalisti poslužujejo zasebnega nasilstva, da bi pregnali Jude z univerze.

Nesrečni prsti...

Prsti so ne samo tatinski, ampak tudi izdajalski. V Trstu so svedroveci okradli firmo Marocchi v ulici Geppa ter firmo Donati v ulici Lavatoio. Pri tej slednji so vzeli 12.000 lir iz blagajne. Ko se blagajno devali na tla, so ji podložili neka vrata, katera so v uradu sneli. Podložili so zato, da ne bi pod škripal. Toda na vratih je ostalo usodno pričevanje: odtiski prstov. Odtise so študirali v Trstu in v Rimu in po njih zagotovili, da sta bila pri tatvini neki Dell'Ago in neki Zajc. Drugih prič ni bilo: Vendar je sodišče smatralo prste za popoln dokaz krivde ter je obsodilo prvega na sedem, drugega na 9 mesecev.

Razbojniki.

V Vratih pri Čepovanu je neki kmet prinesel domov 3000 lir. Za to reč so vedeli pravičniki in lopovi. Ponoči so prišli štirje, črno zakrinkani, s klobuki na oči, oboroženi s puškami in bajoneti. Eden je stal na straži, trije so vdrli v hišo. Domačine v spodnji hiši sta dva držala v strahu, da se niso upali zakričati. En razbojnik je šel v zgornjo hišo iskat gospodarja. Grozil mu je, naj molči in da tistih 3000 lir. Gospodar se ni menil za grožnjo, planil k oknu in glasno vpil na pomoč. Ljudje so se jeli buditi, «stražnika» je popadel strah in zabrlizgal je signal na umik. Brez plena so roparji utekli. Odnegli so samo eno uro, da bodo merili dolgčas svojega sprijenega življenja.

Slabšo srečo je imel Jožef Gabrijelčič iz Anhovega. Na cesti sta ga dva lopova napadla, ga pretepla in mu vzela 7000 lir pa še zlato uro z verižico.

Vrli ljudje.

Na Nemškem v Konnersreuth živi Tereza Neumann, s katero se gode čudne reči. Nič ne je, samo sv. obhajilo užije, trpi zlasti ob petkih, ima prikazni in govori neznane jezike. Cerkvena oblast o dogodkih ni izrekla sodbe, ampak svetovala previdnost. Škof je tudi svetoval posvetni gosposki, naj prepove radovednežem romanje v Konersrojt. Prav veliko jih hodi, ki se iz revice norčujejo, kar gotovo ni plemenito. Darov pa Tereza Nojman in stariši njeni ne sprejemajo. Kinematografski oderuhi so jim nudili stitisoče, ako bi dovolili delati slike za kinematograf. Ta poštena družina je z nevoljo odklonila tako poniževanje. To so res vrli ljudje!

Nesaslišan umor.

Vipavska dolina je zopet doživela dneve razburjenja. V Ložicah se je izvršilo grozodejstvo, ki ima le redke primere. Ubij je bil Ivan Premrou od lastnega zeta. Kakor povedo ljudje, bil je zet, Gašpar Mislej, nasilen človek in je že prej večkrat grozil, da bo kaj naredil. V družini je bil star prepir, kakor je tako rad med starimi in mladimi. Stari je držal v rokah svoje premoženje in gospodaril po svoji glavi, mladi pa je hotel, naj vse njemu izroči. Tako je prišlo, da je zet, ne brez pijače v glavi, doma pri ognjišču zamahnil s sekuro po tastu in ga ubil. Dve domači ženski sta bili priči, a zdi se da sta bili bolj za zeta kakor za tasta. Vsekakor sta bili aretirani. Mislej si je preoblekel krvavo obleko in bežal kakor Kajn, pa kmalu so ga orožniki ujeli. Dejanja ne taji, pravi le, da je bil popolnoma pijan.

«Villa del Nevoso».

Kje bo to? Po novi naredbi se združita Bistrica in Trnovo v eno samo občino, ki bo imela uradno ime Villa del Nevoso (vas pod Snežnikom).

Sleparji.

V Rimu so lastniki bogatih kinematografov sleparili finančno pri kolekovini na vstopnice. Kolek je odmerjen po visokosti svote, podjetniki pa so listke dražje prodajali. Enemu so kinematograf zaprli za 1 mesec in naložili poldrugi milijon globe. Tudi drugi so bili razmeroma kaznovani. Erar pridobi na globah 2 milijona lir.

Strašna povodenj.

Francosko kolonijo Alžirijo v Severni Airiki je zadela grozna povodenj. Tri mesta so kakor da bi bila šla vojska čez. Veliko ljudi, domačinov in Evropejcev je poginilo. Škoda se cení na 600 milijonov frankov. Pariška mestna občina je sklenila priskočiti na pomoč s svoto 100.000 frankov.

Tržaška voda.

Tisti Tržačani, ki dobivajo vodo od žaveljskega vodovoda, se zadnje čase večkrat pritožijo, da je voda slana, nepitna. Tudi mlo se v taki vodi noče prav raztopiti. Če se ta voda zavre, naredi na vrhu peno in postane motna. Strokovnjaki so dognali, da je ta voda tem slabša, čim več jo navlečejo iz žaveljskih virov. Ti viri so dotok podzemelske kraške reke in teko pred izlivom v morje po starih salinah. Če se malo vleče, se dobi sladka voda, če se pa huje nategne, postane slana. V «Piccolu» se je nekdo oglašil, da je osapska podzemelska voda iste sorte in zato odsvetuje vsak strošek za napravo projektiranega vodovoda iz osapske doline.

Prve orgle v Srbiji.

Po pravoslavni cerkvi nimajo orgel. V Srbiji so prve orgle nove orgle katoliške cerkve v Belgradu. Izdelal jih je v St. Vidu pri Ljubljani mojster Jenko, za vnanje okrasje naredil je načrte arhitekt Vurnik iz Ljubljane.

Koliko troši Jugoslavija.

Letošnji državni proračun v Jugoslaviji znaša deset milijard in pol. Lani je bil enajst milijard; številke so seveda v dinarjih (3 dinarji znesejo 1 liro). Na vsakega državljanca pride nekako 875 dinarjev.

Drevo, ki lega spat.

V mestu Misore v Prednji Indiji stoji drevo, ki vsak večer ob solnčnem zahodu počasi leže k tlom, proti jutru pa se spet dvigne polagoma kvišku. Ljudje ga hodijo občudovat in ne vedo razložiti tega ne navadnega pojava.

Univerza v Ljubljani.

Zadnje tedne so imeli v Sloveniji veliko opravilo s praskanjem obstoja ljubljanskega vseučilišča. V informacijo našim bralcem podamo kratek pregled te zadeve.

Kaj je to: univerza.

Univerza ali vseučilišče je najvišja šola (včasih tudi rečemo: visoka šola, ali v množini: visoke šole). Tam poučujejo prvovrstni znanstveniki odrasle študente, kateri se hočejo poglobiti v načine znanstvenega raziskavanja in se usposobiti za razne višje službe, kjer se zahteva največja možna izobrazba.

Neke vrste visoke šole so imeli že nekdanji Grki in Rimljani zlasti za odvetništvo in govornišvo in pa za modroslovno razglabljanje. V krščanski dobi so se iz cerkvenih šol polagoma razvile tudi višje šole. Na ta cerkveni izvor šolstva nas še spominja beseda «dijak» (hrvaško «džak»), ki pomeni ista kot študent; «dijak» je okrajšano iz «dijakon», kar znači neko stopnjo cerkvene službe pred mašništvom. V srednjem veku se je največja pažnja posvečala izobrazbi v bogoslovnih in modroslovnih rečeh ter v pravnstvu (jus, odvetništvo). Naravoslovje in zdravništvo je prišlo do večje veljave tekom novega veka, šele pozneje pa tehnika ali inženirstvo. Tako se je razvila univerza s 4 oddelki ali «fakultetami» (bogoslovno, modroslovno, pravniško in medicinsko), katerim se v novjšem času pridružuje tehniška. Na bogoslovni fakulteti se goje znanosti, ki so potrebne duhovnikom, na modroslovni se goji poleg samega modroslovja zlasti literatura ali leposlovje, jezikoslovna veđa, matematika ali računstvo (seveda kaj več ko sama poštevanka), fizika ali pridodopis itd. Na ti fakulteti se šolajo največ tisti, ki hočejo postati profesorji na srednjih šolah. Na pravniški ali juridični fakulteti se uče bodoči sodniki, odvetniki, višji uradniki. Na medicinski ali zdravniški fakulteti se uče bodoči zdravniki. Tehnika slednjih služi v izobraževanju inženirjev za gradbo hiš (arhitektura), cesta, železnice, vodovodov, elektraren in kar je takega.

Slovenska univerza.

Kakor je kateri narod prišel prej do višjega blagostanja, ugodnih razmer in neke stopnje kulture, tako je tudi prej ali slej prišel do lastne univerze, ki se lahko imenuje krona kulturnega dela. V davnihi se je kajpak na univerzah učilo le po latinsko, pozneje pa so prišli do veljave živí narodni jeziki. Poprej bila je univerza bolj mednarodna, kasneje pa se je nje narodni značaj in pomen vedno bolj poudarjal. Zato je tudi vsak narod želel in zahteval, da dobi svoje lastno vseučilišče. Slovenci so v davnihi zahajali največ v Padovo študirat, kasneje so se zgrinjali v Gradec, na Dunaj in v Prago.

PODLISTEK.

Mož na strehi.

Burka iz našega kraja.
Spisal Fr. Jaklič.

Bilo je po tistem žalostnem predpustu, ko je pri nas sedemindeset deklet iskalo moža, pa se je samo en fant ženil.

Ena sama je bila torej tako srečna, da se je vklenila v zakonski jarem. Ostale revice pa so vzdihovale: «Kaj bo?... Kaj bo?» — otirale si skrivaj solzé pa zrle v megleno bodočnost.

V srcih je vstajala nevoščljivost do tiste, ki je bila srečnejša od njih.

Med drugimi so ostale tudi Zormanove tri «tako». Tri rožice, ki so vse čakale ženina. Toda, kadar cvetò skromne, dehteče vijolice, kadar se ponujajo zale vrtnice, takrat se nihče ne pripogiblje za navadnimi rožami. Tako se tudi ni nihče gnal za Zormanovo Pepco niti za njenima sestrama Metko in Reziko, ki so bile med drugimi kakor bodeče nežke med rožami.

Omožile bi se bile pa vendar tako rade vse tri! Zlati Pepca je bila sklenila, da

vendar se je že v preteklih stoletjih mislilo na ustanovitev posebnega vseučilišča; ki naj bi bilo pri roki Slovencem. Že ob zatonu srednjega veka so imeli to idejo oglejski patriarhi, avstrijski vojvodi pa so graško vseučilišče ustanovili s posebnim ozirom na to, da bo bliže Slovenceem. Seveda tiste čase je bilo vse latinsko. Latinsko bogoslovno in modroslovno fakulteto so imeli v Ljubljani jezuitje že l. 1596. Iz civilnega in cerkvenega prava se je predavalo v Ljubljani že ob začetku 18. stoletja (1703., 1710). Profesor prava je bil n. pr. l. 1710. dr. Bogataj. Te fakultete so bile ukinjene l. 1784. A kranjski deželni stanovni so hitro šli nad cesarja Jožefa II. in dosegli, da se je modroslovna fakulteta zopet ustanovila l. 1788.

„Deželni“ jezik.

V prošnji kranjskih deželnih stanov (dež. zborna) na cesarja Jožefa II. je bilo rečeno, da naj bi se na modroslovni fakulteti v Ljubljani gojil tudi «deželni» jezik, t. j. slovenščina, ker dijaki, če gredo po tujih mestih študirat, pozabijo svojo materinščino in postanejo «neporabni za službo v domovini». V tisti dobi se je torej že jemala tudi slovenščina v račun.

Francozi v deželi.

Napoleon je l. 1809. spravil pod se lep kos slovenskih dežel. Cesarski namestnik je stanoval v Ljubljani. Francozi so zelo pospeševali šolstvo. Odredili so, naj se v nižjih in srednjih šolah poučuje po slovensko, v Ljubljani pa so ustanovili celo vseučilišče, na katerem se je predavalo po francosko, po italijansko in po latinsko. Že l. 1813. pa se je kolo sreče obrnilo, Francozi so bežali proč, nazaj so prišli Avstrijci in ljubljanske univerze ni bilo več.

Po sklenjenem svetovnem miru na Dunajskem kongresu l. 1815. je v Evropi vedril in oblabil avstrijski minister Metternich. Svobode ni bilo, vse je tiščal k tlom s svojo policijo in špionažo. Toda vlada sile se je zrušila l. 1848. in takrat so tudi Slovenci zadihali svobodno.

Popolnoma brez nič Slovenci tudi v Metternichovi dobi niso bili, kajti modroslovna fakulteta, od Jožefa II. l. 1788. ustanovljena, se je po odhodu Francozov in uničenju francoske univerze zopet obnovila. Poleg tega je obstojala bogoslovna 4 letna šola v semenišču in posebna ranocelniška (kirurška) šola. Profesorji teh 3 zavodov so poslali l. 1848. prošnjo ljubljanskemu mestu in deželnim stanovom, naj se zavzamejo za ustanovitev pravega vseučilišča. Ta prošnja je ostala brez odmeva. Vendar so se začela takrat vsaj iz pravne (juridične) stroke slovenska predavanja v Ljubljani. Predaval je dr. Unger po slovensko. Na ti podlagi sta se ustanovili 5. oktobra 1848. dve brezplačni učiteljski mesti za pravno stroko z univerzitetno pravico. Predava-

ga mora dobiti v kratkem — naj velja, kar hoče! Tudi Zormanu ni bilo prav, da ni prišel nihče, dasi se je bahal, koliko bo dal dote vsaki posebej, in še več, ako bo treba. Čudil se je, zakaj je tako, in o priliki je omenil ves žalosten:

«I, kako je vendar, da k nam nihče ne pride vprašat? Tri ste — pa tudi enega ženina ni od nikoder! Kaj je vzrok? Saj menda syet vé, da bi vas radi dali, ve pa rade šle».

Pepco je tako govorjenje očetovo še bolj zbadlo. «Bom videla», se je zarotila, «ali ga dobim ali ne — precej po Veliki noči!»

In od tedaj je Zormanova Pepca oživela, kakor zvenela cvetka, če jo postavite v vodo.

Kmalu so se fantje na vasi pogovarjali in posmehovali: «Nobena ni tako živa kakor Zormanova Pepca! To ti gleda in gleda, kakor bi imela iskre v očeh!... Pepca bi ga rada!»

Kar pa uganejo fantje v eni vasi, vedò takoj tudi v drugi, in v kratkem se pogovarjajo o tem po celi dolini, ko stojè ali sedè fantje zvečer pod lipo na vasi. «Pepca bi ga rada!»

To je bila soglasna sodba fantov, pa so

lo se je po slovensko. Dne 3. marca 1849., ko je bilo cesarstvo v stiski, je minister obljubil v državnem zboru, da bo vlada ustanovila celotno visoko šolo v Ljubljani. Ko so Hrvatje in Slovenci cesarja rešili, je brž pozabil na hvaležnost. Pravniška predavanja v slovenskem jeziku so se prenesla v Gradec, kjer so trajala od l. 1850. do 1855. V tistem času se je v Gradcu tudi na bogoslovni fakulteti nekaj po slovensko predavalo.

Slovenci niso nikdar odnehali od zahteve po celotnem slovenskem vseučilišču v Ljubljani, toda avstrijske vlade so vse dosledno naprotovale, dokler se ni zrušila Avstrija l. 1918.

Nova doba.

Po končani svetovni vojni, ko so Jugoslovani svobodno zadihali, so stopili Slovenci takoj na dan z zahtevo po ustanovitvi popolnega vseučilišča v Ljubljani. Niso ga več prosili, ampak izvršili voljo naroda s tem, da so koj pristopili k dejanjem. V bogoslovni in pravni stroki so bili že kaj dobro pripravljeni, tako tudi v modroslovni, večje težkoče so bile za medicino in tehniko. A vse so premagali z občudovanja vredno vztrajnostjo. Z državnim zakonom SHS je bila ljubljanska univerza ustanovljena 23. julija 1919. Po zakonu ji je določeno 5 fakultet: bogoslovna, pravniška, modroslovna, tehniška in medicinska (ta samo za prva 4 polletja učenja). Učencjaki svetovnega slovesa so prihitali z vseh krajev sveta, da v središču domovine začno z delom za napredek lastnega rodu. Vlada je sicer za ljubljansko univerzo dajala malo denarnih sredstev, toda primanjkljaj je izpolnila dobra volja profesorjev in domačih prijateljev univerze. Po znanstveni resnobi in dobri zasedbi učnih stolic je ljubljanska univerza najodličnejša v Jugoslaviji. Na bogoslovski fakulteti uči n. pr. Aleš Ušeničnik, na modroslovni za literaturo dr. Prijatelj, za jezikoslovje dr. Ramovš, za matematiko dr. Plemelj, ki je že svoječasnò dobil svetovno Noblovo nagrado; na medicinski fakulteti uči dr. Alfred Šerko, na tehniki svetovni šahist dr. Milan Vidmar, za elektrotehniko in profesor Plečnik za stavbarstvo. Imenovali smo le može, katerih glas in veljava gre daleč preko mej države. Marsikaterega vabijo tuji narodi na svoje visoke šole, a ljubezen do domačije jih drži v skromni Ljubljani.

Vkljub svoji skromnosti je Ljubljana postala s svojo univerzo prvovrstno kulturno žarišče. Srbi imajo svojo bolj bogato in bolj oskrbovano univerzo v Beogradu, vendar mnogo srbskih mladeničev išče višje izobrazbe v Ljubljani, dasi jim je razmeroma daleč. Hrvatje iz Bosne, Dalmacije in Banovine prihajajo v Ljubljano, dasi ne manjka v Zagrebu popolne univerze, starejše in bolj bogate. Preko državnih mej hodijo mnogi bolgarski

se hudomušno ponorčevali s Pepco, kadar so jo srečavali.

Pepci je pa bilo to kaj všeč, in že se ji je smejalo upanje: «O, sedaj ga pa dobim!».

Tako je prišla pomlad. Kukavica je kupkala, in gora zelenela, ko je po Veliki noči počilo po dolini: «Rekar se ženi!»

Vsa dekleta so privzdignila ušesa, a Zormanova Pepca je pa kar poskočila, tlesknila z rokami in zavriskala: «Ali ta, ki je oni dan šel z menoj s semnja z Rebra in mi je tako prijazno govoril? Ali ta? Ta ne vzame druge kot mene!»

«Tak je bil prijazen s teboj? Ako je pa tako, Pepca, se ga pa kar primi!» svetuje mati. «Sedaj je ura!»

«Potlej se homo pa me!» se oglosita Metka in Rezika.

«Kajpak, potlej pa vedve! Počasi bosfe že šle, druga za drugo!»

Dekleta so se sladko smejale, pogledovale, si namežikovale in se zopet smejale.

«Le režite se, bunke!» je dejala Zormanca. «Še nazaj si boste želele v dekliški stan! Veste, mož ima trdo pest, in gorje, kadar jo položi na hrbet! Takrat, punce, se nobena žena več ne smeje!»

dijaki študirat v Ljubljano, kjer se lahko seznanijo tudi s tovariši ruske narodnosti.

Nepotrebne težave.

Povojne razmere so v vseh državah prinesle s seboj tudi to nevšečnost, da se razne zadeve ohranjujejo v stalni provizornosti, začasnosti. Vsaka vlada, vsaka parlamentarna večina, vsak minister potem po svoje pometa. V Jugoslaviji so letos n. pr. deli v proračunski zakon neko določbo, po kateri ima finančni minister moč, uničiti nekatere vseučiliške fakultete, če se mu bo zljubilo. Med te fakultete so deli tudi ljubljansko tehniko in medicino. Pravniki trdijo, da to pooblastilo gre preko okvirja državne ustave, toda če je narejeno, je pač namenjeno izpodsekati slovensko univerzo.

Ta reč je ves narod brez razlike strank močno razburila, tembolj ker finančni minister more bore malo pribrani pri ljubljanski univerzi, katera že tako manj prejema kakor druge. Dijasta že priredilo v znak protesta tridnevno štrajk, po vsej Sloveniji so se vršila protestna zborovanja, tudi preprosto ljudstvo se je zavzelo za univerzo, ker ve ceniti moč in vrednost izobrazbe. Nastopili so tudi državni poslanci v Beogradu in dobili nekaka zagotovila. Upati je vsekakor, da bo zdrav državniški čut preprečil uničenje ljubljanske univerze, ki je bila skozi stoletja vedno ena temeljnih zahtev slovenskega ljudstva.

Socialni vestnik.

G. drju Bačarju. V knjigi «Zdravje in bolezen v domači hiši» se najde stavek, da «služkinje nimajo smisla za oganžacijo». Zakaž ni g. doktor zapisal raje, da služkinje nimajo ne časa, ne denarja, ne voditeljev za organizacijo. Služkinja je v službi 24 ur na dan, ne morda 8 ali 10 ur. Vedno mora biti pripravljena na pomoč gospodarju ali gospodinjji ali drugim članom družine. Z organizacijo pa so tudi stroški. Če si služkinja nič ne prihrani v boljših letih, bo morala na starost od hiše do hiše. Pač so nekaj organizirane v Ljubljani, v Trstu le malo, in še to malo je delo nekaterih požrtvovalnih duhovnikov, ki liberalna inteligenca nanje z viška gleda kot na manj vredne ljudi. Ali pa je liberalna inteligenca vsaj toliko storila za organizacijo služkinj?

Služkinja.

Se nekaj o služkinjah. Ker smo ravno pri tem predmetu, bo zajemalo javnost zvedeti kaj o položaju služkinj v Trstu. Ko mlado dekle sliši prvokrat o Trstu in o zaslužku v gotovem denarju, si navadno zelo rožnato misli o položaju dekale ali kuharice v mestu. Skušnja uči, da ta stan ni kar nič zavidanja vreden. V sedanjem času je služkinj toliko na ponudbo, da gospodinje lahko zbirajo po mili volji. Zato so tudi plače padle močno nazaj. Slišali smo pa večkrat tudi pri-

«Kaj za to? Če mu ne bomo odgovarjale, nas pa ne bo tepel!» zavrne Pepca, in tudi Metka in Rezka sta bili istih misli.

Poslej je Zormanova Pepca samo gledala, da bi kje trčila skupaj z Rekarjem. No, Rekar se je zmenil zanjo kakor za lanski sneg. Pepca je pa mislila in mislila nanj in snovala načrte, kako bi mu povedala, da bi se rada možila in da bi najrajši njega vzela, ako jo mara...

Sploh so bile Zormanove punce kmalu na glasu, da ni tako vsiljivih v dolini, kakor so te. In kadar so vršale ob nedeljah gredoč v cerkev ali iz cerkve za fanti, so se fantje suvali in si šepetali: «Sedaj gredò!» in so pospešili korake, bodreč prednje vrste: «Fantje, le hitro. Zormanove so za nami!» «Bog nas varuj! Sedaj pa le brž!» Pa so stopali ko vojaki.

A tudi Zormanove so delale možke korake, da so včasih vendar došle fante. «Kako jo pa pobirate!... Kam se vam pa mudi?» so pihale za njimi vse zasopljene.

«Aaa? Kaj ste ve? Kdo je pa vedel!» so se izgovarjali fantje vljudno.

«Pa bi se vendar kateri ozrl, da bi nas videl in bi počakali!»

tožbe, da dekla ne dobi niti jesti dovolj. So gospodinje, ki menijo, da se more cel dan delati ob neverjetno majhni količini hrane. Neki mladi dekli je gospodinja odmerila za malico košček kruha, ki ni tehtal 5 dkg. Taka hrana je za vrabce. Poznamo slučaje, ko so dekleta omagala in obolela vsled nezadostne prehrane ob neprestanem delu. Mnoge so rekle Trstu «adijo» in šle domov na kmete. Prav so

imele. Vsaka seveda ne more. Zato pa bi bila organizacija res nujno potrebna. Prepričani smo pa tudi mi, da je med služkinjami obilo smisla za to; če organizacije ni, je treba krivde iskati v zunanjih činiteljih, ki jo onemogočajo. Vemo tudi to iz stare skušnje, da liberalce mara za organizacijo le takrat, ko se mu od nje obeta denarni ali vsaj politični profit.

Kaj nam z dežele pišejo

DEKANI.

Že od avgusta se ni oglašil nihče iz naše vasi. Tudi jaz ne bom pravil od letine; bila je kakor drugod: krompirja je bilo, hvala Bogu, še precej, vina pri nekaterih kakor lani, pri nekaterih pa na polovico od lani; dobro pa je. Ali vino ne bo moglo vseh stroškov kriti. Zasluzka ni nič, imamo le štacune, da nam zvagajo vse, kar bomo pojedli; to je hudo; še hujša pa je, če se mora jemati to zvagano na upanje. Naj se zgodi volja božja!

Zdaj pa kaj veselega. Dne 30. oktobra smo imeli praznovanje državnega praznika. Pri nas je bilo to praznovanje nekaj posebnega. Blagoslovila se je nova občinska hiša. Zgrajena je bila letos in bo služila za občinske urade, za občinskega zdravnik in dacarja ter za stanovanje občinskemu tajniku. Hiša stoji na lepem prostoru blizu cerkve. Stala je 110.000 lir. K slavnosti so prišli iz 13 katastralnih občin vsi vaški načelniki, učiteljstvo in druga inteligenca, zraven teh pa veliko radovednega občinstva. Prišli so seveda veljaki iz Kopa. Blagoslov je izvršil naš g. župnik. Po blagoslovu je z balkona nove hiše podečitat nagovoril navzoče. Pri slavnosti so sodelovale godbe iz Ospa, iz Sv. Antona in iz Dekanov. Po slavnosti se je vršil tudi banket v gostilni pok. župana Grižona.

Dekančan.

IZ REŠKE DOLINE.

Prejeli smo: Okoli se klati neki poslopač in lažnik prve vrste. Izdaja se zdaj za tega zdaj za onega, najpogosteje za Alojzija Bakerja iz Breginje. Narčeje ga izdaja, da je gotovo iz doline od Kobarida do Breginje. Poveduje, da je delovodja in druge take reči. Postave je srednje, obleko nosi črno, čevlje take kot jih nosijo hribolazci. Kdor ga na kak način pogodi, naj ga naznani oblasti!

ZAGORJE na Pivki.

Na 22. novembra je šel petnajstletni Miha Fatur iz Zagorja s št. 43. z bratom v gozd. V gozdu sta pozabila luč, in da jih ne bi ustavljali na cesti, se je Miha vrnil ponjo. Bila je mrzla in viharna noč pod Snežnikom in fanta ni bilo več domov. Zjutraj so ga našli mrtvega na cesti. Prepeljali so ga v mrtvašnico v Knežak, od tam pa z različni dovoljenji na domače grobišče. Bil je blag mladenič, celi vasi je bilo žal zanj. Bog mu daj nebesa! Družini naše sozalje.

TRNOVO-BISTRICA.

Prejeli smo zopet dopis proti voditelju tamošnje mlekarne. V dopisu so očitki take vrste, da bi lahko prišlo do tožbe, zato ne moremo takih reči priobčiti, ako se par gotovih mož ne zaveže, da morejo in hočejo očitke **dokazati**. Vsekako pa priporočamo zadružnikom, naj s prič-

mi ugotove zlorabe in primerno nastopijo na občnem zboru. Slišali smo tudi z druge strani, da nekateri iz zadružnega predstojništva mlekarja protežirajo. Za vse te je občni zbor najbolj primerno mesto. Od očitkov, ki niso nevarnega značaja, lahko objavimo, da ima mlekarjeva žena za pisanje pri prevzemu mleka 300 lir mesečne plače, za katero bi se lahko najela celodnevna pisarniška moč. Druga taka trditve v dopisu pravi, da mlekar ne mara nobenega domačina, da bi se pri njem kaj izučil.

BORŠT.

Iz življenja našega pok. župnika Frančiška Cvejna je Mali list že prinesel nekaj podatkov in tudi sliko, vendar mislim, da ne bo odveč, ako se ga še spomnimo. Deloval je med nami 32 let. Čeravno rahlega zdravja, bil je vendar vsak čas pripravljn vsem na uslugo. Sovraštva ni poznal, prijazen je bil do vsakogar, posebno do otrok, nežno prijazen do bolnikov. Ko je zadnjih 12 let oskrboval tudi ricmanjsko župnijo, bil je tam vsako nedeljo in praznik dopoldne in popodne; vsako sredo in soboto je šel učiti krščanski nauk v šolo, ki stoji med Ricmanji in Logom; tudi k Domjotu je šel bolnike previdet. Slabega vremena se ni strašil, tudi v največji burji je šel na pot. Še marsikaj bi se dalo navesti o njegovem delovanju, pa naj to zadoštuje v izpopolnjenosti čistega, kar je bilo že objavljeno.

Zaspal si v Bogu, skrbni oče, dobronik, naših duš pastir, končal življenja borbe vroče in se preselil v večni mir.

Nad grobom, ki telo ti krije, naj novo znamenje blesti, izraz hvaležnosti župnije očiščen bo do konca dni.

Ti pa še enkrat blagoslovi ovčice tvoje iz neba, da ko se stečejo nam dnovi, se s tabo združi čreda vsa.

Ravno ob koncu župnikovega življenja smo izgubili dve deklici, ki sta bili dekletom vzor lepega krščanskega življenja. Pa kaj pravim «izgubili!» Marija jih je presadila z gredič Marijine družbe v redovniški vrt «Marije pomočnice umirajočih». Izbrali sta si ideal: vse v čast božjo in v zveličanje duš! Ena je že v noviciatu v Parizu, druga je sedaj v Trstu in odide po novem letu. Dal Bog še mnogo takih deklet!

LOKEV.

V štev. 48 z dne 25. novembra t. l. se nekdo pritožuje, da se v Lokvi ob cestah in hišah vidijo odpadki, vampi, čreva in podobno, kar psi raznašajo celo po stanovanjih. Ni res, da psi podobne stvari raznašajo in da podobni odpadki leže po cestah in ob hišah, pač pa se imenovani

odpadki jako koristno uporabijo za hrano od domačinov. Ako preprijazni dopisnik do sedaj ni še dobil zopernih mu odpadkov, naj pride ponje, postreglo se mu bode. Glede prijaznega nasveta o primernih ukrepih v korist javnega zdravstva, naj bi se bolj pazilo, da so psi ali privezani ali pa vsaj zaprti. Prepričani smo, da je klanje, kakor se danes vrši v Lokvi, splošnosti več koristno kakor pa škodljivo.

Z BUZEŠČINE.

Iz raznih krajev Istre se čuje o javnih delih, pri katerih bodo ljudje zaslužili, da si pomorejo, ker je bila tako slaba letina. Le tu pri nas okoli ni še nič takega, čeprav smo v enaki potrebi in v stiskah za življenje.

Vkljub slabim časom pa je opazati, da mladina še ni prišla k večji resnobi. Vse preveč se šopiri moda in ples. Žalostno je to, ker se mladina izkvarja in prihodnji gospodarji in gospodinje bodo malo vredni, ker ne bodo znali živeti in za dom skrbeti. Ali starši kaj pomislijo na to?

GOLAC.

V soboto 10. novembra sta se poročila gč. Francka Jurišević-Tomaževa in Joško Jurišević-Simen. Pri poročni maši je pel cerkveni zbor in nevesti kot cerkveni pevki tudi pesem «Oj z Bogom, sestra draga!» Splošno je bilo mnenje, da tako lepe poroke še ni bilo na Golcu. Bila pa je lepa tudi zato, ker ni bilo tistega divjanja in plesarjenja dan in noč in še drugi dan, marveč so šli svatje po večerji lepo domov. Bog daj srečo!

IZ MAČKOLJ.

Ko sem v nedeljo popoldne listal meni priljubljeni «Mali list», zadel sem na članek «Kako živimo» in to mi je dalo povod da spišem par popravkov in sicer bom prijel za uho Pepeta brez doma. Večkrat sem čital Pepetove potpisne črtice, ali nobenkoli se mi niso vsi njegovi vtisi in potni doživljaji dopadli, vsaj kar se Mačkolj tiče. Posebno kar se tiče Pepetovega Nemca. Ta mož je naš bivši občinski odbornik in bivši vaški načelnik, Ivan Tul. Ta mož zasluži v naši vasi priznanje in hvaležnost od naših vaščanov. Naj omenim samo nekatere zadeve: Ljudska šola v Mačkoljah ja sad njegovega truda, srenjske poti so bile pod njegovim načelovanjem v prav dobrem stanju. Njegov trud je še nedodelano poslopje oljne stikalnice. Za preslikanje naše podružne cerkve je bil tudi on prvi, ki je priskočil s tisoč lirami na pomoč. Sploh so vidi njegova skrb za vas ob vsakem koraku, za kar mu moramo biti vsi vaščani iz srca hvaležni. Pepo omenja tudi druge osebe, na pr. Koroco; tudi ta oseba naj se na miru pusti. Ako ima Pepo kake osebnosti očitke, naj jih ne vlačí v naš list, ampak naj se drugje potegne, da se izravna morebitno nespোরazumljenje.

Vaščau.

IZ ČRNOTIČ.

Na 20. novembra smo v naši vasi imeli dan, ki ga nikdar ne bomo pozabili. Vsa naša vas je bila v prazničnem. Cerkev je bila okrašena kot nevestica. Ob desetih nas je naš duhovnik klical v svoji pridigi h češčenju presv. Srca J. Nato je imel gospod slovesno sv. mašo. Naš pevski zbor je sijajno prepeval Hladnikovo mašo in druge lepe, nove pesmi. Po sv. maši je bil blagoslov novega kipa presv. Srca in kipa sv. Male Terezije. Pevski zbor je zapel tudi lepo novo pesem v čast te ljubke svetnice. Popoldne se je

vsava vas slovesno posvetila božjemu Srcu. Po odpetih litanijah smo iz srca zapeli zahvalno pesem. To je bilo opasilo! Brez hrupa, brez prepira, brez godbe in plesa, v redu, molitvi in medsebojni ljubezni. Bog naj da še takih dni! Upamo v kratkem, ko bo v podgorski cerkvi blagoslovljen novi oltar!

Dne 26. se je poročila naša vaščanka Olga Andrejašič iz znane družine cerkvene starešina, našega dragega Andrejašiča. Njen ženin je Vilko Kočever iz Kostelca. Dragi Olgi, ki se je veliko trudila za našo cerkev, ki je bila vneta cerkvena pevka in od cele vasi ljubljena, želimo v zakonu vso srečo in blagoslov. Vaščan!

STUDENO pri Postojni.

Dna 27. preteklega mesca si je nadela naša župnija izredna sijaj. Slavili smo četrt stoletja prihoda našega č. g. župnika Dominika Janeža v našo župnijo. Na slovesni dan se je pripravljala župnija z največjo vnemo, posebno pozornost pa je posvetila svojemu pastirju, voditelju, Marijina družba in mu poklonila v znala hvaležnosti krasen kip Male Cvetke. Ko mu je cerkveno starešinstvo poklonilo dragoceni kelih, je slavljenev vskliknil: «Kelih, to so moja nebesa na zemlji.» Vršile so se razne deklamacije, katere je jubilat od solz ginjen poslušal. Udeležba pri sv. maši je pa pokazala obče spoštovanje do č. g. župnika, Zastopana so bila oblastva in več odličnih oseb iz Postojne, med njimi polnoštevilno ravnateljstvo lesne družbe «Sclabsa». Gospod dekan iz Postojne je lepo opisal v pridigi zasluge in delovanje č. gosp. župnika. Cerkev in župnišče je bilo zelo lepo ovenčano. Vsa čast občanom in posebe še ravnateljstvu lesne družbe «Sclabsa» za podarjeno drevje. Č. g. župnika naj nam pa ljubi Bog ohrani še dolgo vrsto let.

VRME.

Na 30. novembra je umrl v Britofu trgovec in posestnik Janko Dekleva. Bil je znan in ugleden v širši okolici. Naj v miru počiva!

Naša pošta.

Trnovo. Spet smo prejeli pesem. Pa zaenkrat bo dovolj poezije, veseli nas bolj navadna proza.

Dopisnik iz Istre se pritožuje, da ga uprava Novic terja 45 L. On trdi, da je redno plačeval do 31. 12. 26., potem da jih ni več «prašal». — Morda Vas terjajo po pomoti za ves čas. Za čas od 31. 12. 26. naprej na bi bili morali list vrniti; kdor brez protesta list prejema, se natihem izjavi, da je zadovoljen. Za več ko 3 leta nazaj pa ne morejo terjati, ako niso v tem času pošiljali opominov. Za storjena plačila pa morate imeti dokazila.

Po čem je lira?

Dne 6. decembra si dal ali dobiš:

Za 100 dinarjev	32.25 L
» 100 čeških kron	54.50 »
» 100 franc. frankov	72.40 »
» 100 švicarskih fr.	354.75 »
» 100 nemških mark	437.50 »
» 100 avstr. šilingov	255.— »
» 1 dolar	18.25 »
» 1 angleški funt	89.40 »

«Zakaj pa niste zvižgale, punce?»
«Kajpak! Take pa vendar nismo!»
«Mislite, da je greh zvižgati? Samo na prste se ne sme, ker se tako hudički kličejo». In fantje so se smejali.

«Fantje, zakaj ste pa taki, da ne pride nobeden blizu?» je potlej očitala Pepca. «Pa bi vendar prišli kako nedeljo popoldne v vas!»

«Saj še ni vseh nedelj konec!» so odgovorjali fantje, mislili so pa svoje in k Zormanovim jih le ni bilo. To je pa Zormanove dekličke strašno togotilo. «Kakšne so te butice! Kako so možki!» so se jezile. «O, to bi jih bilo treba učiti ponižnosti!»

Najbolj huda je bila Rezika, ki je čutila, da ga ne dobi prej dokler ne pojde ta starejši dve od hiše. «Tvojega Rekarja tudi ni od nikoder!» je zbadala Pepco.

Ta je pa kar zardevala, stiskala usta od jeze in zavračala sestro: «Kaj pa to tebe skrbi! Bo že prišel!» In solze so jo premagovale od srda, sramote in očitanja.

«Viš, tako-le je!» ji je govoril neki notranji glas. «Glej, da prideš skoro od hiše in narediš postor drugim!» In zopet

je sklenila: «Dobiti ga moram! Sedaj ali pa nikoli!»

Rekarjev Mihec je imel nevesto že izbrano. Tista je bila njegova, ki jo je že dolgo nosil skrivaj v srcu. Previden človek se ne baha z zakladom, ampak ga zakoplje tako, da le sam vé zanj. Mihec je imel svoj zaklad v globočini srca in ni povedal nikomur, kako je bogat. Pa se tudi ni brigal za drugi lahkokrili svet.

In sedaj, ko se je stari Rekar menil, da bode dal žezlo iz roke, in ko je Mihec vedel, da se bode moral ženiti in prevzeti gospodarstvo in skrb, je bil zamišljen. Korak, ki ga je namerjal, se mu je zdel imeniten, pa je moral vse dobro premisliti. Mladeniška lahkomišljenost in norčavost se je umeknila možki resnosti.

Neki dan se je tako zamišljen vračal iz Zagorja, kjer je imel nevesto. Kar ga iz misli predrami Zormanova Pepca, ki je privihrala za njim. «V štacuni sem bila pa sem te videla iti pod oknom», začene Pepca. «Ti! ti! Kakšen pa si, Mihec! Nič več te ni na izpregled! Kaj li počneš?»

«O... o... Pepca, ti?» Mihec jo pogleda postrani. Vočeh mu zopet zaigra mladostna porednost in okoli usten smeh. «Nič te ni k nam!» nadaljuje Pepca.

«Jaz sem ti že mislila enkrat pisati, pa ne znam zapisati, kar imam na srcu.»

Mihcu se začne nekaj jasniti. «Kaj pa bi kaj pisala?» vpraša nagajivo.

Pepca ni vedela, kako bi povedala, pa je molče šla z njim nekoliko korakov. «I, no. Zeniš se, pravijo, pa meni še nisi nič rekel! Tak si! Drugi ljudje so mi povedali, da me je bilo kar sram, ker tega nisem vedela, ko je vendar skoraj vsem očito, da ne vzameš druge nego mene.»

Mihec se je poredno zasmeljal, a se je komaj premagoval, da se ni krohotal. «Tako? Lej, lej... Ti bi se torej rada omožila, Pepca?»

«Jejdata! Rada? Ko bi se tako rada, kdaj bi se že bila! Pa vsak ni zame. Tebe pa rada vzamem!»

«Ko bi bil jaz prej vedel.

«Kaj ne, Mihec, ne bil bi tako dolgo čakal! Kdaj bi že bila midva vkup! In oče bi bili dali več dote, nego so razglasili!»

«Ja! Ja! Ko bi bil jaz to prej vedel!» ponavlja Mihec počasi. «Sedaj pa ne bo nič.»

Pepca osupne. «Kaj praviš? Nič? Zakaj pa ne?»

«Ej, ljuba moja, jaz imam že drugo nevesto.»

Pepca ostrmi, kakor bi bilo treščilo blizu nje. Mihec se je pa smehljal in se igral z verižico pri uri.

«Ti imaš drugo nevesto — ne mene?!» zavpije Pepca togotna in mu pogleda v oči.

«Kdo pa je dejal, da imam tebe?» pravi Mihec mirno in gre svojo pot.

«Ha! Kdo drug kakor ti! Ali več ne veš, kako si bil ob «tistem» sejmu z menoj prijazen? Jaz nisem mogla drugače misliti, kakor da imaš oko zame.»

«Oh tisto!» tleskne z rokami Mihec. «Pojdi, pojdi! Saj sem z vsakim človekom prijazen.»

«Pa sem mislila.»

«Kaj bodeš mislila! Jaz sem jo imel takrat že izbrano!»

Pepca bi bila najrajši zajokala, ker jo je upanje tako prevarilo. In vendar je šla rada z Mihcem, ker je bil tako domač in je tako lahko govorila z njim. Pogum se ji je vračal, in kmalu je zopet začela: «Veš, Mihec, pa jaz moram tudi od hiše. Tri smo in jaz najstarejša.»

«O, Pepca, le kar omoži se tudi ti!» pritrudi Mihec. (Dalje puhodnjč).

Gospodarstvo

Nova kolonska pogodba.

Kaj je kolonstvo.

Od 11. novembra dalje teče nova pogodba med gospodarji in koloni na Goriškem. Za tiste, ki ne vedo, kaj pomeni «kolon», povemo da je kolon bajtar ali kajzar, ki biva v tuji hiši in dela tujo zemljo v najemu. Ponekod so to izjeme, na Goriškem pa je tja na laško stran zelo veliko takega kolonata. Tam je to en kos socialnega vprašanja: pravična ureditev razmerja med veleposestnikom in kolonom. Ko je bila v Avstriji kmečka odvisnost odpravljena s postavo iz l. 1848., se je na Goriškem ta odvisnost le še ohranila vse do svetovne vojne in tako je ostalo tudi nadalje.

Najemninsko razmerje med grofi in koloni je bilo določeno po starih šegah in uredbah, ki se niso vselej skladale z novjšimi kulturnimi, socialnimi in političnimi pridobitvami. To je dajalo povod raznim pritožbam. Po vojni se je močno razmahnilo gibanje za kolonsko neodvisnost, a to gibanje se je preveč navezalo na komünizem, kateri je s svojo prenapeto gonjo izzival reakcijo ter tako pravi socialni reformi več škodoval nego koristil.

Kolonstvo v Italiji.

V Italiji je kolonat splošen po celi državi. Fašizem je vprašanje kolonstva po svoje vzel v roke in ga včlenil v širše sindikalno območje. Iz tega sindikalizma so izšle tudi nove skupne (kolektivne) pogodbe v skladu s fašistovskimi težnjami.

«Kolektivna» je pogodba, ki jo sklenejo vsi koloni z vsemi gospodarji v določenem okrožju. To ima to dobro stran, da gospodar ne more posameznega kolona priviti po mili volji; kolektivnost pogodbe pa tudi gospodarjem daje moč, da uspešneje varujejo svoje koristi. V danih razmerah je torej kolektivnost pogodbe vsekako dobra.

Nova goriška pogodba.

Letos torej od Sv. Martina dalje teče nova kolonska pogodba na Goriškem. Veljala bo 9 let. Na zahtevo ene ali druge sklepajoče organizacije se pa ta pogodba lahko pregleda (predela) vsaka 3 leta. Zadnje leto (1936.) lahko ena ali druga organizacija pogodbo odpove tekom meseca marca. Če je ne odpove nobena, se pogodba sama po sebi podaljša.

Poleg te splošne kolektivne pogodbe so seveda tudi dogovori med posameznim kolonom in posestnikom. Ti posamezni (individualni) dogovori veljajo od leta do leta naprej, če se ne odpovedo pol leta pred Sv. Martinom. Kdor da individualno odpoved, mora o tem obvestiti obe organizaciji, ki bosta na zahtevo prizadete stranke skušali doseči poravnavo. Če se poravnava ne doseže, more se prizadeti obrniti seveda tudi na sodišče.

Skrb za posestvo.

Po določilih pogodbe mora veleposestnik gospodarska poslopja in hišo na koloniji vzdrževati v dobrem stanju in tako, kakor je za posestvo potrebno. Če je hiša slaba, jo mora popraviti, da bo odgovarjala stanovanjskim in zdravstvenim predpisom. Za tekoče vzdrževanje poslopij bo kolon po individualnem dogovoru plačeval letni prispevek gospodarju. Če gospodar hoče razširiti poslopje in najme agrarno posojilo v ta namen, mora polovico obresti plačevati kolon. Če gospodar naredi nov gnojnik, ne bo kolon plačal nič. Ako je posestvo zanemarjeno, se pri sklepu individualne pogodbe ustanovi, kaj je treba izboljšati. Ob sklepu individualne pogodbe se tudi naredi inventar, t. j. popis posestva.

Kolonska družina.

Kolonska družina so sorodniki, ki žive skupno z družinskim poglavarjem. Če poglavar umrje, se mora v 2 mesecih javiti gospodarju, kdo bo namestnik. Odrasli člani ne smejo v družino pristopati brez dovoljenja gospodarja. Družina mora imeti toliko delovnih sil, kolikor je za redno obdelavanje potrebno. Če se v ti

reči gospodar in kolon ne sporazumeta, cenijo delozmožnost družine zastopniki obeh organizacij.

Živine mora kolon rediti, kolikor je potrebno, da se posestvo prav obdeluje. Kolon mora imeti tudi potrebne orodje in stroje. Če rabi gospodarjeve, mora plačevati odškodnino za porabo. Če kolon zapusti posestvo, ne sme odnesti takih reči, ki so še na mestu potrebne (koli pri drevju itd.) Kolon tudi nima pravice opustiti običajne pridelke in vpletati nove.

Najemninska cena.

Kolon mora kot najemnino izročiti posestniku eno četrtno pridelka žita in koruze. Ta četrtnina se oceni načez in se lahko plačuje v denarju, če se oba tako zmenita. Žito mora kolon oddati do 31. avgusta, koruzo do 31. decembra. Če se v denarju plača, se cena določi po srednji tržni ceni v okraju, objavljeni v kmetijskem uradnem glasilu.

Za travnike in pašnike bo kolon plačal letno 20-90 L od «čampa» (čamp je domača furlanska mera polja - njiva, leha). Cena se določi po tržni ceni sena v oktobru. Če je pol živine gospodarjeve, ne bo kolon plačal nič od sena. Če je pa vsa živina gospodarjeva, bo kolon doplačal 2% obresti od glavnice.

Grozdje gre na spolovino. Lahko se skupno obdela v gospodarjevem hramu in se potem razdeli vino in tropine. Dokler je gospodarjevo vino v kolonovi oskrbi, mora z njim pravilno kletariti.

Vse sadje se razdeli na polovico. Kjer so novi nasadi, pride prva 4 leta na kolona $\frac{3}{4}$, na gospodarja $\frac{1}{4}$. Pobirati se sme sadje šele na gospodarjev ukaz.

Pridelek svilogojstva se deli na pol. Rediti se sme samo toliko sviloprejk, kolikor kolonija zmora murvine. Če murvine ostane, jo lahko gospodar porabi drugod, a mora pol te vrednosti odplačati kolonu.

Les, ki se poseka na koloniji, gre na spolovino. Ako ni dovolj lesa za kole, mora gospodar odkazati les v gozdu. Če kolon seče za gospodarja, dobi veje in korenine, deblo pa mora speljati do 5 km daleč, kamor odkaze gospodar; če kolonija nima vprežne živine, ni dolžen voziti.

Razveljavljanje pogodbe.

Navedli smo bolj zajemljive člene te kolektivne pogodbe. Člen 31. določa, kdaj sme gospodar pogodbo takoj razdreti. On sme to, če kolon zastane s plačilom najemnine, ali pa če se kolonu dokaže sleparija, tako če bi kupljeno galico ali gnojila drugam prodajal, ali če bi pridelke pred razdelitvijo prodajal, ali če bi skupno živino prodal; odpove mu pa tudi lahko, če se ponavljajo slučajni slabega vedenja. Storjeno škodo mora seveda kolon povrniti.

V slučaju sporov med gospodarji in koloni se spori predlože deželnim organizacijam v razsodbo. Če to ne doseže uspeha, preostanejo sodnijska pota.

Med Italijo in Jugoslavijo so zelo živahne trgovske vezi. V nobeno drugo državo Jugoslavija toliko ne prodaja kakor v Italijo. Italija kupuje od nje več ko četrtno vsega, kar mora zunaj kupovati (26%). Glavni predmeti te kupčije so: živina, les in žito.

Kmetijsko društvo v Vipavi priredilo je kakor vsako leto, tudi letos poskušnjo vinski vzorcev svojih članov. Prinešenih je bilo 150 vzorcev, katere so bili najprvo preizkušeni na ebulooskop z ozirom na alkohol. Pri tem je imelo 95 vzorcev od 10 do 11%, spod 10% je imelo 31 in nad 11% alkohola pa 24 vzorcev, kar znači prav dobra namizna in sortirana vina. Tudi poskušnja je prav dobro izpadla. Vina so bila harmoničnega okusa in zelo enotnega značaja brez napak ali boleznih, kar kaže, da se je naše kletarstvo splošno izboljšalo. Opozorjamo gostilničarje in zalogarje na ta dejstva.

Tipografia Fratelli Mosettig — Trieste.

MALI OGLASI

VELIKA ZALOGA papirja, papirnatih vrečic. Uvoz in izvoz na vse kraje Po ugodnih cenah. Tvrška Gastone Dolinar, Trst - Via Ugo Polonio 5.

DRVA suha razcepljena za kurjavo se kupijo takoj. — Naslov pri «Malem listu».

ETERNIT

Zaloga - TRST

TRIESTE VIA TRENTO
ŠTEV. 16. (Pri evangeljski cerkvi) - Shranite naslov!

Kdo prodaja?

Isčem osla ali par. Gre za naglo vozno žival. Samo prvovrstne ponudbe na upravo „Malega lista.“

Raztrgan misale

v sicer snažni cerkvi je res neka, grdega. Kaj tedaj? Popraviti in prevezati ga daj! Kje? V Katoliški tiskarni v Gorizi, Riva Piazzetta 18.

Najvišje cene plačujem za KOŽE

kun, zlatič, lisic, dihurjev, vider, jazbec, mačk, veveric, krto, divjih in domačih zajcev.

D. WINDSPACH

TRST - Via Battisti št. 10 II. nadst. vrata 16
Telefon inter. št. 36-65.

Sprejemajo se pošiljatve po pošti.

Izšel je

ŠTOKOV

VEDEŽ

za leto 1928

cena v platno vezan L. 3.60

Trgovina z železnino WEISS

TRST - Via Udine št. 67.

Prodaja po najnižjih cenah štedilnike (šparherde), peči, cevi in kljake za odpeljavo dima, železne plošče in obroče za štedilnike, železje za vrata in okna, orodje, vijake, žebelje itd. — Kuhinjsko posodo, aluminijasto, emajlirano, porcelanasto. Steklena posoda. Oljnate barve. Igrače. Metle in krtače.

Brez konkurence! Najnižje cene!

FRANC SAUNIK

GORICA - Via Carducci 25 - GORICA

Velika zaloga kmetijskih strojev znamke Mayfarth, slamoreznic, plugov, itd. šivalnih strojev in dvokoles.

Lastna mehanična delavnica.

Jakob Bevc

urarna in zlatarna

TRST, Campo S. Giacomo št. 5

ZLATO kupuje v vsaki množini po najvišjih cenah.

KRONE plačuje više kot vsi drugi.

ZALOGA raznovrstnih ur in zlatenine.

Kje pa vi kupujete obutev?

Najboljšo čevljarnico v Trstu ima

Matija Pahor

Trst - Via Arcata 19 - Trst

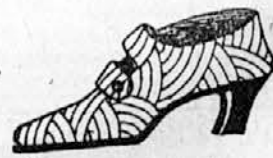
::: LASTNA IZDELOVALNICA :::

Čevlji delani samo na roko

Tvrška znana po vseh podeželskih sejnih.

Velika izbora.

Prijazna postrežba — Zmerne cene.

Čevljarnica FORCESSIN

odlikovana v Parizu in Genovi 1924.
z veliko premijo, diplomom in zlato svetinjo

Trst - via Caprin 5 pri Sv. Jakobu - Trst

Zima prikima
ptičke spodi.
Do Forcessina
človek hiti.

Kdor zmrzovati
noče v nogè,
hitro nabavi
čevlje novè.

Cena je prava,
dobro blagò.
Vsi Forcessinu
hvalo dajò.